

VIZIONE

31 / 2018

International magazine for social sciences "VIZIONE" Skopje
Revistë ndërkombëtare për shkencat shoqërore "VIZIONE" Shkup
Меѓународно списаније за општествени науки, "VIZIONE" Скопје
www.visionsmagazine.org

FIND US AT:

First Published in August 2004
National and university library "St. Clement of Ohrid" - Skopje
ISSN: 1409-8962- printed form
ISSN 1857- 9221- electronic form

Open Access Journals, EBSCO (2014), Proquest & CiteFactor
Revista Vizione është regjistruar në Agjencionin për informacione në Republikën e
Maqedonisë, Nr. 02 – 482/ 2; Shkup 29 korrik 2004
Visions Magazine is registered at the Agency for information in the Republic of
Macedonia, no. 02-482 / 2; Skopje, July 29, 2004

Botues: Shoqata e Intelktualëve “Klubi Demokratik” – Shkup
Publisher: The Association of Intellectuals “Democratic Club” – Skopje

Këshilli botues / Editorial Board:

Prof. Dr.Nazmi Maliqi (Maqedoni),
Prof. Dr.John Fisher (Kanada)
Prof. Dr.Jorde Jakimovski (Maqedoni)
Prof. Dr.Vesel Latifi (Kosovë)
Prof. Dr.Milazim Krasniqi (Kosovë),
Prof. Dr.Temelko Ristevski (Maqedoni)
Prof. Dr.Irena Lama (Shqipëri)
Prof. Dr.Vlado Popovski (Maqedoni)
Prof. Dr.Bajram Pollozhani (Maqedoni),
Prof. Dr.Antoneta Vassileva (Bulgaria)
Prof. Dr.Agron Beka (Kosovë)
Prof. Dr. Nano Ruzhin (Maqedoni)
Prof. Dr.Semaus Taggart (Northern Ireland)
Prof. Dr.Yunus Emre Tansü (Türkiye)
Prof. Dr.Sejdefa Djafche (Maqedoni)

Kryeredaktor dhe redaktor përgjegjës

Editor-in-chief Prof. Dr.Nazmi Maliqi (Maqedoni)

Redaksia: Editorial staff:

Prof. Dr.John Fisher (Kanada)
Prof. Dr.Mesud Idriz (Bosnja dhe Hercegovina)
Prof. Dr.Igor Kambovski (Maqedoni)
Prof. Dr.Aynur Uraler (Türkiye)
Prof. Dr.Afrim Osmani (Maqedoni)
Prof. Dr.Juliana Zaharia (Shqiperi)
Prof. Dr.Marija Ignjatovic, (Serbi)
Doc. Dr.Drita N. Maliqi (Maqedoni)
Prof. Dr. Semaus Taggart (Northern Ireland)
Prof. Dr.Irina Chudoska - Blazhevska (Maqedoni)
Prof. Dr. Drita Fazlija Mahmudi (Maqedoni)
Prof. Dr.Fadil Maloku (Kosovë)
Prof. Dr. Olga Gurkova (Maqedoni)
Prof. Dr.Rabije Murati (Maqedoni)

Computer arrangement: Mr.sc. Faton Maliqi

Shtyp / Printing house: Grafotex

VIZIONE VISIONS

*Revistë studimore - shkëncore me përmbajtje:
Studios and scientific magazine with*

- *Education culture science*
- *Sociologic content,*
- *Integrime evropatlantike*
- *Euroatlantic integration,*
- *Ekonomike dhe – Economic*
- *Political and juridical content*

Nr. 31 / 2018

Shkup – Skopje, December 2018

www.visionismagazine.org

Përmbajtja / Content

Arsim kulturë shkencë
Education culture science

Dr. Markeliana ANASTASI

The figure of belluca, in the train whistled of pirandello, and the figure of gregor in the metamorphosis of kafka, comparisons and reflections 11

Artan FIDA

The main methods of postgraduate training for foreign language teachers in Albania from 1945 to 1991 from a historical point of view 21

Kultura gjuhësore e komunikimit
Culture and language communication

Prof.Dr. Aleksandra SRBINOVSKA DONCHEVSKI

Prof.Dr. Tatjana ASHTALKOSKA BALOSKA

Characteristics of good speech 37

Flavia XHAFERRI, Kiara TUSHA, Meglijana LLESHI

The preliminary translation of pier paolo pasolini's poem

“ I hate you dear students !” 47

Hulumtime juridike – politike
Juridical political research

Xhemile SALIU, PHD cand. Children’s rights in the era of globalization and statistical reports on their situation in Republic of Macedonia	61
Prof. Dr. Sejdefa DJAFCHE Elena TODOROVA, PhD, Associate Professor International legal assistance in tax matters in the national legislation of Republic of Macedonia	75
Mr. Sc. Adelina RAKAJ , PHD cand. The protection of the rights of the defendant by the constitutional court- the kosovo case study	85
Prof. Dr Temelko RISTESKI Doc. Dr Zineta ASANI & Mr.sc Ekrem HALIMOVSKI Administrative procedure in the lustration process in the Republic of Macedonia	99
Prof. Dr. Prof. Ivica JOSIFOVIC Prof. Dr. Prof. Igor KAMBOVSKI Extradition of european union nationals to third states: analyzing the petruhhin case	117
Prof. Dr. Borka TUSHEVSKA Prof.Dr. Darko SPASEVSKI Freight forwarders documents in Macedonian court practice	131
Doc. Dr. Dimitar APASIEV Prof. Dr. Igor KAMBOVSKI & Doc. Dr. Marija AMPOVSKA The role and significance of the state attorney's office in the justice system of the Republic of Macedonia	145

UDC 341. 232. 7 : 37 (4 – 672 EY : 497. 7)

Doc. Dr. Dimitar APASIEV*
Prof. Dr. Igor KAMBOVSKI*
Doc. Dr. Marija AMPOVSKA*

THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF THE STATE ATTORNEY'S OFFICE IN THE JUSTICE SYSTEM OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA

Abstract: This paper is the first of a trilogy, based on a professional cooperation among three professors from the Department of Civil Law at the Faculty of Law, from the State University "Goce Delchev" – Stip (Republic of Macedonia). It's a part of a planned

publishing activity for 2018 within the framework of the

one-year scientific-research project: The role and

significance of the State Attorney's Office in the justice system of the Republic of Macedonia, funded by the UGD Scientific Research Fund. This paper will be a part of a monograph dedicated to this specific authority in our legal system. The authors, using the legal-historical and normative method, begin with the legislative arrangement of this institution in the legal system of our country, going back as far as the period after the Second World War, when Macedonia was part of the SFR Yugoslavia. Following, the paper addresses the legal

status and the role of the Public/State Attorney in the judicial system of independent R. Macedonia. The third chapter continues with consideration of the legal nature of the State Attorney's Office as a participant in the court litigation procedure. Finally, the fourth and last chapter, is completed with a description of the internal organizational structure of the State Attorney as a state body sui generis.

Key words: Public/State Attorney, Yugoslavia, statute competencies, property issues.

* Faculty of Law, University of Goce Delcev – Stip / Kontakt: dimitar.apasiev@ugd.edu.mk

* Faculty of Law, University of Goce Delcev – Stip / Kontakt: igor.kambovski@ugd.edu.mk.

* Faculty of Law, University of Goce Delcev – Stip / Kontakt: marija.ampovska@ugd.edu.mk.

Легилативната уреденост на оваа специфична институција – од АСНОМ до денес (правно-историски пристап)

Југословенските закони за оваа материја

Во периодот по Втората светска војна (1944–1991), кога Македонија била дел од Југословенската федерација, како сложена држава, донесени се вкупно пет закони посветени на јавното правобранителство – три сојузни и два републички.

а) Сојузните закони за Јавното правобранителство

(1) Првиот југословенски закон посветен на правобранителството е Законот за јавното правобранителство (Сл. лист на ФНРЈ - 24/52),²²⁷ донесен врз основа на чл. 74, точка 6 од Уставот на Федеративна Народна Република Југославија (1946). Законот содржи вкупно 29 члена, структурирани во четири глави, нумерирани со римски броеви: I. Задачи на Јавното правобранителство [чл. 1]; II. Организација [чл. 2–6]; III. Должности и овластувања [чл. 7–23]; и IV. Преодни и завршни одредби [чл. 24–29]. Овој Закон, во текот на неговото три и пол годишно важење, ниту еднаш не е менуван или дополнуван.

(2) Вториот југословенски закон посветен на правобранителството е Законот за јавното правобранителство (Сл. лист на ФНРЈ - 51/55),²²⁸ донесен врз основа на чл. 71, т.2 од Уставниот закон за основите на општественото и политичкото устројство на ФНРЈ и за сојузните органи на власта (1953). Законот содржи вкупно 47 члена, структурирани во шест глави, нумерирани со римски броеви: I. Јавното правобранителство и неговиот делокруг [чл. 1–10]; II. Организација [чл. 11–14]; III. Должности и овластувања [чл. 15–25]; IV. Совет на јавното правобранителство [чл. 26]; V. Службеници [чл. 27–36]; и VI. Преодни и завршни одредби [чл. 37–47]. Овој Закон, во текот на неговото скоро еднодецениско важење, ниту еднаш не е менуван или дополнуван.

(3) Третиот и последен југословенски закон посветен на правобранителството е Основниот закон за јавното правобранителство (Сл.

²²⁷ Овој сојузен закон е изгласан од страна на Сојузното веќе и Веќето на народите на Народната скупштина на ФНРЈ, на седниците одржани на ден 31 март 1952 година во главниот град Белград. Указот за негово прогласување У. бр. 634 е донесен на 10 април 1952, а е прогласен од страна на Президиумот на Народната скупштина, односно своерачно потпишан од неговиот тогашен претседател – д-р Иван Рибар и секретарот Миле Перунички. Потоа е објавен во „Службен лист на ФНРЈ“ бр. 24, од 26 април 1952 (сабота), под реден број 258 [стр. 465–467].

²²⁸ Овој сојузен закон е изгласан од страна на Сојузната народна скупштина, на седницата на Сојузниот собор од 10 ноември 1955 година, во главниот град Белград. Указот за негово прогласување ПР бр. 25 е донесен на 14 ноември 1955, а е своерачно потпишан од страна на Претседателот на Републиката - Јосип Броз Тито, и од Претседателот на Сојузната народна скупштина – Моша Пијаде. Потоа е објавен во „Службен лист на ФНРЈ“ бр. 51, од 23 ноември 1955 (среда), под реден број 538 [стр. 769–773].

лист на СФРЈ - 15/65),²²⁹ донесен врз основа на чл. 217, ст.1, т.1 од новиот Устав на Социјалистичка Федеративна Република Југославија (1964). Законот содржи вкупно 48 члена, структурирани во шест глави, нумерирани со римски броеви, од кои – две од нив, поточно третата и четвртата глава – содржат и оддели нумерирани со арапски цифри: I. Општи одредби [чл. 1–11]; II. Делокруг [чл. 12–22]; III. Сојузно јавно правобранителство [чл. 23–39]; IV. Воено правобранителство [чл. 40]; V. Казнени одредби [чл. 41]; и VI. Преодни и завршни одредби [чл. 42–48]. Овој Закон, во текот на неговото важење на територијата на целата федерација, ниту еднаш не е менуван или дополнуван. По неговото носење, оваа проблематика станува републичка материја и, наместо со сојузни, во иднина е регулирана со посебни републички закони – на пониско ниво, односно на територијата на секоја федерална единица одделно.

б) Републичките закони за Јавното правобранителство

(4) Првиот македонски закон посветен на правобранителството, кога Социјалистичка Република Македонија сè уште е во рамки на СФРЈ, е Законот за јавното правобранителство (Сл. весник на СРМ - 19/66)230 донесен врз основа на чл. 152, ст.5 од Уставот на СРМ (1963). Овој мошне краток Закон содржи вкупно 16 члена, без поделба на членовите во никакви глави или оддели. Во текот на неговото скоро еднаесетгодишно важење тој ниту еднаш не е менуван или дополнуван.

(5) Вториот и последен републички закон во рамки на СФРЈ посветен на правобранителството е Законот за јавното правобранителство (Сл. весник на СРМ - 9/77),²³¹ донесен врз основа на чл. 376, ст.1, ал.6 од тогашниот Устав на СРМ (1974). Законот содржи вкупно 57 члена, структурирани во три глави, нумерирани со римски броеви: I. Заеднички

229 Овој сојузен закон е изгласан од страна на Сојузната народна скупштина, на седниците на Сојузниот собор и на Организационо-политичкиот собор, на 2 април 1965, во Белград. Указот за негово прогласување П.Р. бр. 285 е донесен на 4 април 1965 год., а е своерачно потпишан од страна на Претседателот на Републиката – Јосип Броз Тито, и од Претседателот на Сојузната скупштина – Едвард Кардељ. Потоа е објавен во „Службен лист на СФРЈ“ бр. 15, од 5 април 1965 (понеделник), под реден број 299 [стр. 639–643].

230 Овој републички закон е донесен на заедничката седница на Републичкиот собор и на Организационо-политичкиот собор, одржана на 16 јуни 1966 во Скопје. Указот за негово прогласување У. бр. 20/66 (17.VI.1966) своерачно е потпишан од страна на Видое Смилевски – Бато, во својство на тогашен Претседател на Собранието на СРМ. Потоа, законот е објавен во „Службен весник на СРМ“ бр. 66, од 17 јуни 1966, под реден број 83 [стр. 268–270].

231 Овој републички закон е донесен од страна на Собранието на СРМ на одделни седници на Соборот на здружениот труд и на Општествено-политичкиот собор, одржани на 22 февруари 1977 год. Указот за негово прогласување Бр. 06–580 (22.II.1977), во име на Претседателството на СРМ, е своерачно потпишан од страна на Видое Смилевски – во својство на претседател на Претседателството на СРМ, како и од Благоја Талески – во својство на тогашен Претседател на Собранието на СРМ. Потоа, законот е објавен во „Службен весник на СРМ“ бр. 9, од 4 март 1977 (петок), под реден број 54 [стр. 153–157].

одредби [чл. 1–41]; П. Јавно правобранителство на Македонија [чл. 42–52]; и III. Преодни и завршни одредби [чл. 53–57]. Овој Закон, кој се применуваше и во првите шест години по независноста, во текот на неговото дваесетгодишно важење, е менуван или дополнуван вкупно четири пати – во 1981, 232 во 1982, 233 во 1987 234 и во 1990 год. 235

Македонските закони за оваа материја после осамостојувањето

(6) По прогласувањето на независноста од СФРЈ и по носењето на првиот наш Устав на Република Македонија (1991), во почетните шест транзициски години се применуваше претходно споменатиот Закон за јавното правобранителство (1977) и неговите новели и рогации – кои беа преземени како републички прописи, сè до носењето на Законот за јавното правобранителство (Сл. весник на РМ - 47/97) 236 – кој, всушност, е и првиот закон за оваа материја донесен после осамостојувањето на државата. Овој краток закон содржи вкупно 24 члена, структурирани во пет глави, нумерирани со римски броеви: I. Основни одредби [чл. 1–5]; II. Надлежност [чл. 6–14]; III. Организација [чл. 15]; IV. Именување [чл. 16–19]; и V. Преодни и завршни одредби [чл. 20–24]. Законот се применуваше скоро една деценија и, во текот на неговото важење, немаше ниту една измена или дополнување.

232 Закон за изменување на Законот за јавното правобранителство (Сл. весник на СРМ - 6/81): донесен на 18 февруари 1981; прогласен со Указ бр. 08–428 (18.II.1981) потпишан од страна на Љупчо Арсов – тогашен претседател на Претседателството на СРМ и Благоја Талески – тогашен претседател на Собранието на СРМ; а објавен во „Сл. весник на СРМ“ бр. 6, од 4 март 1981, под реден број 62 [стр. 158–159].

233 Закон за изменување и дополнување на ЗЈП (Сл. весник на СРМ - 46/82): донесен на 26 ноември 1982; прогласен со Указ бр. 08–2925 (26.XI.1982) потпишан од страна на Ангел Чемерски – тогашен претседател на Претседателството на СРМ и Бошко Станковски – тогашен претседател на Собранието на СРМ; а објавен во „Сл. весник на СРМ“ бр. 46, од 17 декември 1982, под реден број 659 [стр. 831].

234 Закон за изменување на ЗЈП (Сл. весник на СРМ - 11/87): донесен на 19 март 1987; прогласен со Указ бр. 08–942/1 (19.III.1987) потпишан од страна на Драгољуб Ставрев – тогашен претседател на Претседателството на СРМ и д-р Вулнет Старова – тогашен претседател на Собранието на СРМ; а објавен во „Сл. весник на СРМ“ бр. 11, од 26 март 1987, под реден број 195 [стр. 215].

235 Закон за дополнување на ЗЈП (Сл. весник на СРМ - 10/90): донесен на 22 март 1990; прогласен со Указ бр. 08–1110/1 (22.III.1990) потпишан од страна на Јездимир Богдански – тогашен претседател на Претседателството на СРМ и д-р Вулнет Старова – тогашен претседател на Собранието на СРМ; а објавен во „Сл. весник на СРМ“ бр. 10, од 31 март 1990, под реден број 158 [стр. 204–205].

236 Него го донесе Собранието на РМ, врз основа на чл. 75, ст.1-2 од Уставот на РМ (1991), на седницата одржана на ден 10 септември 1997 год. Указот за негово прогласување Бр. 08–2822/1 (10.IX.1997) е своерачно потпишан од страна на Киро Глигоров – тогашен претседател на Републиката и од страна на Тито Петковски – тогашен претседател на Собранието на РМ. Потоа, законот е објавен во „Сл. весник на РМ“ бр. 47, од 19 септември 1997 (петок), под реден број 918 [стр. 1717–1718], а започна да се приманува со одложено дејство, т.е. по Нова година, поточно од 1 јануари 1998 год.

(7) Последниот и актуелен Закон за државното правобранителство (Сл. весник на РМ - 87/07)237 е донесен од страна на Собранието на РМ врз основа на чл. 75, ст.1-2 од Уставот на РМ (1991). Забележливо е тоа што со овој втор закон за оваа материја по независноста, кој сè уште е во сила, за прв пат се промени и официјалниот назив, т.е. името на овој државен орган – од „Јавно“, во „Државно правобранителство“. Тој има вкупно 38 членови структурирани во седум глави, нумерирани со римски броеви: I. Основни одредби [чл. 1–7]; II. Надлежност и организација [чл. 8–17]; III. Државен правобранител и државни правобранители [чл. 18–29]; IV. Државни службеници и други вработени во Државното правобранителство [чл. 30–31]; V. Средства за работа [чл. 32]; VI. Пристап до информации [чл. 33–34]; и VII. Преодни и завршни одредби [чл. 35–38]. Во текот на неговото досегашно над еднодецениско важење, Уставниот суд на РМ има донесено една касаторна Одлука за укинување на една негова противуставна одредба; 238 плус овој Закон е дополнет само еднаш, со сосема кратка новела.239

Еволуција на правниот статус и улогата на Државното правобранителство во правосудниот систем на РМ

Со самата појава во повоениот југословенски период, Јавното правобранителство (во натамошниот текст ЈП) било орган во состав на Министерството за финансии, а министерот – како инокосен орган, дури ја вршел и надзорната функција над неговото работење.240

Но, само по три години од неговото воспоставување, веќе од 1955 година, ЈП станува самостоен орган, а од 1965 има посебен статус на орган на определена општествено-политичка заедница: федерација, република, околија/град, општина или, пак, армија/војска.241

237 Тој е изгласан на собраниската седница одржана на ден 5 јули 2007 год. Указот за негово прогласување Бр. 07–3126/1 (5.VII.2007) е своерачно потпишан од страна на Бранко Црвенковски – тогашен претседател на Републиката и од страна на Љубиша Георгиевски – тогашен претседател на Собранието на РМ. Потоа, законот е објавен во „Сл. весник на РМ“ бр. 87, од 12 јули 2007 година (четврток), под реден број 1098 [стр. 85–88], а започна да се применува во рок од 30 дена од денот на влегувањето во сила.

238 Одлука на Уставниот суд на РМ – У. Бр. 121/10 (15.XII.2010) донесена по иницијатива на Стамен Филипов од Скопје, со мнозинство гласови во следниов персонален судиски состав: Бранко Наумоски – претседател на Судот и д-р Наташа Габер-Дамјановска, д-р Трендафил Ивановски, Исмаил Дарлишта, Лилјана Ингилизова-Ристова, Вера Маркова, Игор Спировски, д-р Гзиме Старова и д-р Зоран Сулејманов.

239 Закон за дополнување на ЗДП (Сл. весник на РМ – 104/15): донесен на 24 јуни 2015 (среда); прогласен со Указ бр. 08–2661/1 (22.VI.2015) своерачно потпишан од страна на д-р Ѓорге Иванов – претседател на Републиката и Трајко Велјановски – тогашен претседател на Собранието на РМ; а објавен во „Сл. весник на СРМ“ бр. 104, од 24 јуни 2015, под реден број 3224 [стр. 11].

240 Види: чл. 2, ст.2 и чл. 4, ст.2 од ЗЈП на ФНРЈ (1952).

241 Чл. 1, ст.1 и чл. 6 од ЗЈП на СФРЈ (1965); чл. 2-4 од ЗЈП на СРМ (1966); и чл. 1, ст.1 од ЗЈП на СРМ (1977).

По осамостојувањето на Р. Македонија, правната положба на овој дотогаш независен државен орган е деградирана и тој, по носењето на првиот македонски закон за ЈО (1997), се сведува на обична владина служба, а Владата на РМ врши контрола над неговото законско работење.²⁴²

Но, оваа непромисленост е исправена по една деценија и веќе со следниот и сè уште важечки Закон за Државното правобранителство (2007) тоа повторно го доби третманот на државен орган кој за својата работа одговара пред Владата на РМ.²⁴³

Правната природа на Државното правобранителство во судската парнична постапка

Во процедуралната теорија на функционалното процесно право постои спор за правната природа на дејствувањето на ДП како застапник во парницата. Генерално, постојат три теории за неговата позиција во граѓанските судски постапки:

1. Првата теорија вели дека ДП е законски застапник на Република Македонија и на нејзините државни органи. Но, оваа теорија има одредени слабости:

(а) законски застапник, по правило, се определува на парнично неспособни странки, додека пак странката што ја застапува ДП – Република Македонија е правно лице по сила на закон [ex lege] и притоа поседува целосна деловна и процесна, т.е. парнична способност;

(б) законскиот застапник секогаш го определува некој трет [законот или надлежниот орган], а не странката која ја застапува, токму поради нејзината неспособност, додека пак ДП го именува самата држава која тој потоа ја застапува кога таа се јавува во правниот промет во својство на *fiscus*, а не на *imperium*; и

(в) законскиот застапник не е правно врзан за упатствата и насоките кои евентуално би ги добил од парнично неспособната странка која тој ја застапува пред судот, додека ДП во принцип е врзан за ставовите и упатставата која ја застапува според закон и тој, во конкретната парница, не може самоиницијативно и своеволно да презема диспозитивни парнични дејствија.²⁴⁴

2. Втората теорија вели дека ДП е посебен вид на полномошник *sui generis*, или т.н. „државен адвокат“. Но, слабоста на оваа теорија е тоа што основата на застапничката функција на ДП е законот [lex], а не слободната волја [voluntas] на државата која тој ја застапува. Понатаму, токму

²⁴² Чл. 2 и чл. 6, ст.2 од ЗЈП на РМ (1997).

²⁴³ Чл. 2 и чл. 8 од ЗЈП на РМ (2007).

²⁴⁴ Арсен Јаневски и Татјана Зороска – Камиловска, Граѓанско процесно право – Книга прва: Парнично право, Правен факултет „Јустинијан Први“, УКИМ, Скопје, 2009, 245. Види и кај: Снежана Гушева и Тодор Витларов, Правосуден систем на Република Македонија, Универзитет „Гоце Делчев“, Правен факултет, Штип, 2016, 150–156.

споменатата врзаност на ДП за ставовите на органите кои тој ги застапува зборува за специфичноста на односот меѓу нив, кој има одлики на прокуратор, односно на „генерален полномошник според закон“ (mandatum generale). Правните субјекти кои тој ги застапува, по правило, имаат процесна т.е. парнична способност, но се постулационо неспособни – па, таа способност ја надокнадува, односно за нив ја има токму државниот правобранител.

3. Третата, а се чини и најисправна теорија, е онаа која вели дека ДП е застапник по закон на Републиката и на нејзините државни органи. Во прилог на оваа теза оди и аргументот дека на странката која ја застапувал државниот правобранител ѝ следува надоместок на парничните трошоци, и тоа изрично според Адвокатската тарифа.²⁴⁵ Притоа, делува чудно и невообичаено тоа што во овие трошоци влегува и износот што на странката би ѝ припаднал на име „адвокатска награда“.²⁴⁶

Внатрешната организациска структура на Државното правобранителство

1. Во бивша Југославија, внатрешната организација на ЈП очекувано била посложена, затоа што стануваше збор за федеративна држава. Најпрво, во 1950-те, постоеле: (1) Јавно правобранителство на ФНР Југославија на чело со сојузен јавен правобранител, кој го назначува и разрешува Владата на ФНРЈ и во чиј рамки постоел и посебно формиран Совет на Јавното правобранителство; (2) Јавни правобранителства на народните републики, на чело со републички јавен правобранител кој го назначува и разрешува републичката влада на конкретната федерална единица; (3) Јавно правобранителство на автономните единици на чело со покраински јавен правобранител, кој го именува Главниот, односно Обласниот извршен одбор; и (4) Јавно правобранителство на поголемите околии или градови на чело со околиски/градски јавен правобранител кој го назначува Околискиот, односно Градскиот народен одбор, со согласност на републичкиот Министер за финансии.²⁴⁷

Со новиот, втор сојузен Закон [1955], се воведува следнава внатрешна правобранителска организациска структура: (1) Сојузно ЈП на чело со сојузен јавен правобранител кој го назначува и разрешува сојузниот Извршен совет, а во чии рамки функционира и стучниот „Совет на јавното правобранителство“;²⁴⁸ (2) Републичко ЈП на чело со републички јавен

²⁴⁵ Види го Пречистениот текст на Тарифата за награди и надоместоци на трошоците за работа на адвокатите (Сл. весник на РМ - 126/2016 и 11/17).

²⁴⁶ Чл. 157 од Законот за парничната постапка (Сл. весник на РМ - 79/2005 и 110/08, 83/09, 116/10, 7/11 ПТ, 124/15).

²⁴⁷ Чл. 2-3 и чл. 19-21 од ЗЈП на ФНРЈ (1952).

²⁴⁸ Советот на ЈП давал правни мислења за стручни прашања од интерес за застапувањето. Во него членувале: сојузниот јавен правобранител и неговиот помошник, кој тој ќе го одреди; воениот правобранител; сите републички јавни правобранители; покраинските јавни

правобранител назначен од страна на републичкиот Извршен совет; (3) Покраинско ЈП на чело со покраински јавен правобранител назначен од страна на покраинскиот Извршен совет; (4) Обласно ЈП на чело со обласен јавен правобранител назначен од соодветниот извршен совет; (5) Околиско ЈП на чело со околиски јавен правобранител, назначен од страна на Народниот одбор на соодветната околија, на заедничка седница на двата собора; (6) Воено ЈП на чело со засебен воен правобранител кој го назначува и разрешува државниот секретар за работите на народната одбрана, а го штити имотот на Југословенската народна армија [ЈНА].²⁴⁹

Со третиот и последен сојузен Закон [1965] опстојувала следнава правобранителска структура: (1) Сојузното ЈП на чело со сојузен јавен правобранител и негови заменици, сите именувани од страна на Сојузната скупштина, по предлог на Сојузниот извршен совет. Во рамки на сојузното правобранителство работеле и Дисциплински суд, како и посебна Статистичка служба; (2) Военото ЈП на чело со воен правобранител, кој го назначува и разрешува Врховниот командант на вооружените сили; (3) Републичкото ЈП, заедно со останатите пониски јавни правобранителства, а кои се оставени на понатамошна дорегулација со пониски, т.е. републички закони. Републичкиот јавен правобранител го именувал и разрешувал од должност Собранието на СРМ, по предлог на Извршниот совет;²⁵⁰ (4) Околистото/градско ЈП, какво што било Јавното правобранителство за град Скопје, на чело со градски јавен правобранител именуван од градското собрание; и (5) Општинско ЈП кое можело да функционира на територија на една, две или повеќе општини, на чие чело стоел општински јавен правобранител именуван од страна на општинските собранија.²⁵¹ Истата оваа структура се задржува и во последниот републички Закон за јавното правобранителство [1977], донесен кога Македонија сè уште беше во состав на СФРЈ.

2. Во независна Република Македонија внатрешната организација на ДП е поедноставена, бидејќи станува збор за проста, т.е. унитарна држава. Во првите седум години од независноста, како републички пропис, е преземен последниот Закон за јавното правобранителство на СРМ

правобранители; како и правните и финансиските стручњаци што ги определувал Сојузниот извршен совет [сп. чл. 26 од ЗЈП/1955].

²⁴⁹ Чл. 11-12, 14, 26 и 42 од ЗЈП на ФНРЈ (1955). Покрај наброените, постоела и посебна институција, во рамки на сојузното Министерство за финансии, за заштита на државниот имот кој се наоѓал во странски држави или меѓународни организации – наречена Уред за заштита на југословенскиот имот во странство, востановен со Законот за заштита на југословенскиот имот и имотните права и интереси во странство (1946) како *lex specialis*.

²⁵⁰ Чл. 1 и чл. 10 од ЗЈП на СРМ (1966)

²⁵¹ Чл. 6, чл. 31-32, чл. 38 и чл. 40 од ОЗЈП на СФРЈ (1965) и чл. 10 од ЗЈП на СРМ (1966).

[1977], 252 кој престана да важи со донесувањето на Законот за јавно правобранителство [1997], како прв македонски закон за оваа материја по осамостојувањето на Републиката. Според него, се укинаа пониските јавни правобранителства – она на градот Скопје и на општините – и се воведо само едно, централно Јавно правобранителство на Р. Македонија, на чело со Јавниот правобранител на РМ, именуван од страна на Владата на РМ, кој имаше и определен број свои заменици.²⁵³

Но, оваа структура се промени десет години подоцна, кога – со новиот и сè уште актуелен Закон за државното правобранителство [2007] – се промени и називот на овој орган. Впрочем, сега постојат (1) Државното правобранителство на РМ, со седиште во Скопје, на чело со Државен правобранител на РМ кој го именува и разрешува Владата на РМ, по предлог на Министерот за правда, со ограничен мандат од шест години, со право на реизбор. Во исклучителни случаи него може да го заменува правобранител од скопското државно правобранителство, определен во Годишниот распоред за работа; и (2) Пониски државни правобранители вработени во ДП, со седиште во одделните општини, според владина проценка – кои повторно ги именува Владата на РМ, но сега по претходно прибавено мислење од републичкиот Државен правобранител и без временско ограничување на мандатот.²⁵⁴

S u m m a r y

The state is constantly a party in a civil procedure in which the State Attorney is the legal representative of the state and undertakes legal measures and uses legal instruments in front of courts and other competent bodies, for the purpose of realization of property rights and interests of the state, it's organs and organizations, as well as other legal persons. A solid base founded organization of the State Attorneys' Office as well as the proper regulation of the material and legal position of the SAO is a "conditio sine qua non" for efficient and quality protection of the states' property and property interests. This is especially true for transition countries, like Republic of Macedonia itself, where individuals - with the purpose to gain property rights on property that once was social property and then transformed to state property - are using the weaknesses of the overall legal system, gaps in legal regulations, the division of responsibilities and so on. One of the main ideas to research is to reach findings and conclusions to what extent the State Attorney is the appropriate mechanism to prevent such intentions and at what level are the possibilities of the State Attorney in terms of its function to provide adequate protection of the property interests of the state. The answer to these questions alone should answer the question whether there is a need for

252 Види чл. 5 од Уставниот закон за спроведување на Уставот на РМ (Сл. весник на РМ - 52/1991).

253 Чл. 4, чл. 16 и чл. 20, ст.2 од ЗЈП на РМ (1997).

254 Чл. 4, чл. 9, и чл. 18 од ЗДП (2007).

reorganization, strengthening the role and increasing the quality of work of the State Attorney of the Republic of Macedonia. This paper has special significance because it is an institution that in our country, according to the findings of the research team of this project, has not been researched on scientific level and represents a neglected segment in the entire justice system.

Reviewers (Recenzentes):
Prof.Dr. Osman Kadriu
Doc. Dr. Milica Shutova

Библиографија

Книги и монографии

- Гушева, Снежана и Витларов Тодор. Правосуден систем на Република Македонија. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“, Правен факултет, 2016.
- Јаневски, Арсен и Зороска – Камилоска Татјана. Граѓанско процесно право – Книга прва: Парнично право. Скопје: Правен факултет „Јустинијан Први“, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, 2009.

Нормативни акти и прописи

- Закон за државното правобранителство (Сл. весник на РМ - 87/2007 и 104/15).
- Законот за заштита на југос. имот и имотните права и интереси во странство (1946).
- Закон за јавното правобранителство (Сл. лист на ФНРЈ - 24/1952).
- Закон за јавното правобранителство (Сл. лист на ФНРЈ - 51/1955).
- Закон за јавното правобранителство (Сл. весник на СРМ - 19/1966).
- Закон за јавното правобранителство (Сл. весник на СРМ - 9/1977 и 6/81, 46/82, 11/87, 10/90).
- Закон за јавното правобранителство (Сл. весник на РМ - 47/1997).
- Закон за парничната постапка (Сл. весник на РМ - 79/2005 и 110/08, 83/09, 116/10, 7/11 ПТ, 124/15).
- Одлука на Уставниот суд на РМ – У. Бр. 121/10 (15.XII.2010).
- Основен закон за јавното правобранителство (Сл. лист на СФРЈ - 15/1965).
- Тарифа за награди и надоместоци на трошоците за работа на адвокатите – Пречистен текст (Сл. весник на РМ - 126/2016 и 11/17 ПТ).
- Устав на Народна Република Македонија (1946).
- Устав на Република Македонија (1991).
- Устав на Социјалистичка Република Македонија (1963).
- Устав на Социјалистичка Република Македонија (1974).
- Устав на Социјалистичка Федеративна Република Југославија (1963).
- Устав на Социјалистичка Федеративна Република Југославија (1974).
- Устав на Федеративна Народна Република Југославија (1946).
- Уставен закон за спроведување на Уставот на РМ (Сл. весник на РМ - 52/1991).

Интернет страници

- www.academia.edu
- www.drzavnopravobranitelstvo.gov.mk
- www.slvesnik.com.mk
- www.vlada.mk
- www.ugd.edu.mk
- www.ustavensud.mk